

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3. Vtrum sacramenta contineant gratiam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

in vita Christiana, &c.

¶ Circa hanc doctrinam adnerre dupliciter posse intelligi gratiam sacramentalem addere super gratiam donorum, & uirtutum. Primo, ut addat donum aliquod habituale. Et hic sensus licet forte multis placeat, & ab Auctore sumptus erigatur, quia ponit differentiam specificam inter gratias sacramentales, & gratiam donorum, & uirtutum tā hic in responsione ad ultimum, quam in quaestionibus de ueritate, quæstio. 27. articulo quinto ad duodecim mihi tamen etiam si alibi (hoc est in libris sententiarum, aut quaestionibus disputatis) Auctor expressisset oppositum, aliter sentiendum, uideatur ex hoc loco. Et est secundus sensus, ut gratia sacramentalis addat supra gratiam donorum & uirtutum, non habituale aliquod donum, sed actuale diuinum auxilium extensiuum gratiæ uirtutum & donorum ad effectum proprium sacramenti. Mousor autem ad hoc quoniam in prima sententia Auctor diuidendo gratiam, distinxit contra habituale donum gratiæ, gratium diuinum auxilium: ac per hoc sub genere gratiæ communiter dictæ, locauit duo genera seu species gratiarum, scilicet gratiam habituales doni, & gratiam diuini auxiliij. Et propterea cum hoc in loco expresse dicat gratiam sacramentalem addere diuinum auxilium, non est ad aliud genus gratiæ & ratione positum, scilicet donum habituale diuertendum: sed primum inter sensum sectando sentiendū est, quod gratia sacramentalis distinguitur specie a gratia uirtutum & donorum, non sicut habitus ab habitu, sed sicut gratium diuinum auxilium a gratuito habitu: uel dono: & per hoc esse speciem gratiæ communiter dictæ (ut in responsione ad tertium dicitur) & diuidi in plures species iuxta specificam pluralitatem effectuum, ut in-

P. 2. q. 110. art. 3. & 4.

D. 677.

gratia sacramentalis addat aliquid super gratiam uirtutum, & donorum, sequitur quod æquiuoce dicitur gratia: & sic nihil certum nobis ostenditur, ex hoc quod sacramenta dicuntur gratiam causare.

SED CONTRA est, quod si gratia sacramentalis non addit aliquid super gratiam donorum & uirtutum, frustra sacramenta habentibus, & dona & uirtutes conferentur. In operibus autem Dei nihil est frustra, ergo uidetur quod gratia sacramentalis aliquid addat super gratiam uirtutum, & donorum.

RESPON. Dicendum, quod (sicut in secunda parte dictum est) gratia secundum se considerata, perficit essentiam animæ, in quantum participat quandam similitudinem diuini esse. Et sicut ab essentia animæ fluunt eius potentia, ita a gratia fluunt quedam perfectiones ad potentias animæ, quæ dicuntur uirtutes, & dona, quibus potentia perficitur in ordine ad suos actus. Ordinantur autem sacramenta ad quosdam speciales effectus necessarios in vita Christiana, sicut baptismus ordinatur ad quandam spiritualem regenerationem, qua homo moritur uitijs, & fit membrum Christi, qui quidem effectus est aliquid speciale præter actus potentiarum animæ, & eadem ratio est in alijs sacramentis. Sicut igitur uirtutes, & dona addunt super gratiam communiter dictam, quandam perfectionem dereminate ordinatam ad proprios actus potentiarum: ita gratia sacramentalis, addit super gratiam communiter dictam, & super uirtutes & dona, quoddam diuinum auxilium ad consequendum sacramenti finem. Et per hunc modum gratia sacramentalis addit super gratiam uirtutum, & donorum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod gratia uirtutum & donorum sufficienter perficit essentiam, & potentias animæ, quantum ad generalem ordinationem actuum animæ sed quantum ad quosdam effectus speciales, qui requiruntur in vita Christiana, requiritur sacramentalis gratia.

AD SECUNDUM dicendum, quod per uirtutes & dona excluduntur sufficienter uitia & peccata, quantum ad præsens & futurum, inquan-

rius quæstio. 72. articulo 7. ad tertium dicitur. Et confirmatur hoc ex nunc allegato loco, ubi Auctor gratiam in sacramento confirmationis collatam, ad hic dicta se referens, non dicit diuersam esse gratiam gratiam facientem, & sacramentalem baptismi & confirmationis: sed dicit gratiam utrobique collatam, habere aliquid commune, & aliquid proprium. Et quo ad commune (quod est gratia gratum faciens) esse unius speciei. Si uero consideretur quo ad propria superaddita, sic diuersarum sunt rationum collata in baptismo, & confirmatione. Ex hoc enim, quod ad diuersum modum considerandi gratiam se resolute, insinuat non esse ibi diuersos habitus, sed (ut diximus) esse unum habitum relatum seu extensiuum ex nouo diuino auxilio per sacramentum exhibito, ad diuersos secundum speciem effectus. Et confirmatur hic sensus: quia hoc sufficit ad saluandum, & dignitatem sacramentorum in causando, & gratias sacramentales, & effectus earum, nec multiplicatur tot habitus in anima.

AD TERTIUM dicendum, quod ratio sacramentalis gratiæ se habet ad gratiam communiter dictam, sicut ratio speciei ad genus, unde sicut non æquiuoce dicitur animal communiter dictum, & pro homine sumptum, ita non æquiuoce dicitur gratia communiter sumpta, & gratia sacramentalis.

ARTICVLVS III.

Utrum sacramenta nouæ legis continent gratiam.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur quod sacramenta nouæ legis non continent gratiam. contentum enim uidetur esse in continente: sed gratia non est in sacramento, neque sicut in subiecto (quia subiectum gratiæ non est corpus, sed spiritus) neque sicut in uase: quia uas est locus mobilis, ut dicitur in 4. Physicorum: esse autem in loco, non conuenit accidenti. ergo uidetur quod sacramenta nouæ legis non continent gratiam.

¶ 2. Præterea. Sacramenta ordinantur, ad hoc, quod homines per ea gratiam consequantur: sed gratia cum sit accidens, non potest transire de subiecto in subiectum, ergo pro nihilo esset gratia in sacramentalis.

¶ 3. Præter spirituale non continetur a corporali, etiam si in eo sit: non enim anima continetur a corpore, sed potius continetur corpus, ergo uidetur, quod gratia, cum sit quiddam spirituale, non continetur in sacramento corporali.

SED CONTRA est, quod * Hugo de sancto Victore dicit, quod sacramentum ex sanctificatione inuisibilem gratiam continet.

RESPON. Dicendum, quod multipliciter aliquid dicitur esse in alio, inter quos duplici modo gratia est in sacramentis. Vno modo sicut in signo, nam sacramentum est signum gratiæ alio modo sicut in causa: nam sicut dictum est, sacramentum nouæ legis est

tam, habere aliquid commune, & aliquid proprium. Et quo ad commune (quod est gratia gratum faciens) esse unius speciei. Si uero consideretur quo ad propria superaddita, sic diuersarum sunt rationum collata in baptismo, & confirmatione. Ex hoc enim, quod ad diuersum modum considerandi gratiam se resolute, insinuat non esse ibi diuersos habitus, sed (ut diximus) esse unum habitum relatum seu extensiuum ex nouo diuino auxilio per sacramentum exhibito, ad diuersos secundum speciem effectus. Et confirmatur hic sensus: quia hoc sufficit ad saluandum, & dignitatem sacramentorum in causando, & gratias sacramentales, & effectus earum, nec multiplicatur tot habitus in anima.

In responsionibus ad primum & secundum, si vis in speciali uidere differentiam utriusque effectus (scilicet perfectionis, ad quam ordinatur sacramentum, & de qua tractatur in responsione ad primum, & similiter defectus, contra quem ordinatur sacramentum: de quo in responsione ad secundum tractatur) lege dictum articulum primum q. 65. inferius.

¶ Super Quaestione sexagesima secunda Articulum tertium.

Tulius accipiedus est, ut loquitur.

In corpore sunt duæ conclusiones. Altera est, gratia est in sacramentis, sicut in signis. Et probatur, quia sacramentum est signum gratiæ. Altera est, gratia est in sacramentis, sicut in causa non uniuoca nec æquiuoca, sed instrumentali.

Instrumentali: Et probatur quo ad secundam partem, quia non est secundum similitudinem speciei, sicut homo generat in homine generante. Quo ad tertiam vero, quia non est secundum aliquam formam propriam, & permanentem, proportionatam ad talem effectum: sicut res generatae sunt in sole. Quo ad quartam demum partem: quia est secundum quam tam virtutem fluentem, & incompletam in ipsa natura.

Super Quaestione secundam articulum quartum.

Tullius ut sonat, sumendus est de virtute causatiua effectus.

In corpore referuntur duae viae. Altera potentium sacramenta non causare gratiam nisi concomitanter. Et secundum hanc respondetur quaestioni negative, quia sola virtus diuina assequens est quae causat gratiam.

Altera (quam sequitur Auctor) potentium, quod sacramentum est instrumentalis causa gratiae. Et secundum hanc respondetur quaestio, dicendo duo. Primo, necesse est simul ponere, quod in sacramento sit quaedam virtus instrumentalis ad inducendum sacramentalem effectum. Secundo, qualis est ista virtus, & dicitur, haec virtus proportionatur instrumentum. Et probatur, Virtus haec se habet ad alicuius rei perfectionem & virtutem absolute, sicut instrumentum se habet ad agens principale: sed instrumentum non operatur, nisi in quantum est motum a principali agente: principale autem agens operatur per se, & propterea virtus principalis habet completum, & permanentem esse in natura, virtus autem instrumentalis incompletum, & transiens, ergo virtus haec proportionatur instrumento. Et probatur hoc ultimum, quia motus, est actus imperfectus ab agente in patientem.

Adverte hic, maximam hoc in loco difficultatem inueniri: eo quod uno sensu intellecta communiter videntur, tam a teo quibus, quam ab aduersarijs uerba Auctoris, cum tamen dupliciter possint intelligi. Primo, ut sit sensus, quod in sacramentis non sit aliqua virtus superaddita, non solum propriae operationis sensibilis elementi, sed etiam superaddita motui, quo mouetur a principali agente, & haec virtus est quaedam qualitas habens esse fluens per modum motus, & est ipsius instrumentalis: sicut virtus instrumentalis est virtus spiritualis: sed in corpore non est virtus spiritualis, neque ita quod sit propria ei (quia virtus fluit ab essentia rei, & ita non potest eam transcendere) neque ita quod recipiat eam ab alio, quia quod recipitur ab aliquo, est in eo per modum recipientis, ergo in sacramentis non potest esse aliqua virtus gratiae causatiua.

instrumentalis gratiae causa, unde gratia est in sacramento nouae legis, non quidem secundum similitudinem speciei, sicut effectus est in causa vniuersali: neque etiam secundum aliquam formam propriam, & permanentem, proportionatam ad talem effectum, sicut sunt effectus in causis non vniuersis, puta res generatae in sole, sed secundum quamdam instrumentalem virtutem, quae est fluens, & incompleta in esse natura, ut infra dicitur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod gratia non dicitur esse in sacramento sicut in subiecto, neque sicut in vase, prout vas est locus quidam, sed prout vas dicitur instrumentum alicuius operis faciendi, secundum quod dicit Ezech. 9. Vniuersique vas interfectionis habet in manu sua.

AD SECUNDUM dicendum, quod quomuis accidens non transeat a subiecto in subiectum, transit tamen a causa per instrumentum aliquam in subiectum, non ut eodem modo sit in eis, sed in vnoquoque secundum propriam rationem.

AD TERTIUM dicendum, quod spirituale existens perfecte in aliquo, continet ipsum, & non continetur ab eo: sed gratia est in sacramento secundum esse fluens & incompletum, & ideo non inconuenienter sacramentum dicitur continere gratiam.

ARTICVLVS III.

Vtrum in sacramentis sit aliqua virtus gratiae causatiua.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod in sacramentis non sit aliqua virtus gratiae causatiua. Virtus enim gra-

mo est ipsa gratia secundum esse fluens & incompletum, ut in calce precedentis articuli. hoc ultimum Auctor expressit. Et hic est sensus communis, contra quem Scotus ubi supra & Durandus & Aureolus arguunt.

¶ Sed quoniam hic sensus non est intentus ab Auctore, nec ueritas (ut nunc conabor ostendere) ideo argumentationibus istorum omittis ad secundum uenio sensum, ut scilicet virtus ista nihil aliud sit quam motus, quo instrumentum a principali agente mouetur ad proprium principis agentis effectum inducendum. Mouetur autem ad hoc ex communibus, & ex proprijs. Apertissime enim, Auctor in hac littera ex communibus omni instrumentali causa procedit, dicens: sed ponendo quod sacramentum est instrumentalis causa gratiae, necesse est simul ponere, quod in sacramento, sit quaedam uirtus, &c. Vbi patet quod secundum eum simile est iudicium de sacramento, & de alijs causis instrumentalibus, quantum ad uirtutem instrumentalem, per modum transeuntis &c. Sed de causa instrumentali expressit Auctor in primo huius quaestiois articulo haec uerba, causa uero instrumentalis non agit, per uirtutem in se formam, sed solum per motum quo mouetur a principali agente. Vbi dictio conclusiua manifestat, quod ab instrumentum, excludit Auctor omnem agendi rationem superadditam motui, quo mouetur a principali agente. Et hoc ipsum in speciali de sacramentis loquendo in calce responsionis, ad primum, huius articuli replicat dicens: Et hoc modo, uis spiritualis est in sacramentis, in quantum ordinatur a Deo ad effectum spirituale. Vbi uides uim spirituale consistere a Deo ad effectum spirituale. Et confirmatur hic sensus ex eo, quod secundum Auctorem sacramentum baptismi uirtutem hanc inchoatiue accipit in sui institutione, scilicet quando Christus est baptizatus: tunc enim aqua sanctificata est, accipiendo inchoatiue uim regeneratiuam, sed consistat nihil tunc aquam accepisse, nisi habitatem ut sit materia baptismi: factum est enim tunc, ut non oleum, non uinum &c. sed aqua idonea esset ad regenerandum. Et si his adiungas, quod uis quaelibet eiusdem rationis est in sui inchoatione, & perfectione, opinaberis quod uis regeneratiua, quae in aqua inchoatiue posita, conuenit est

¶ 2 Præter. Omne quod est, reducit ad aliquod genus entis, & ad aliquem gradum boni: sed non est dare in quo genere entis sit talis virtus (ut patet discurrenti per singula) nec etiam potest reduci ad aliquem gradum bonorum: neque enim est inter minima bona, quia sacramenta sunt de necessitate salutis, neque etiam inter media bona, cuiusmodi sunt potentia animae, quae sunt quaedam potentia naturalis: neque etiam inter maxima bona, quia nec est gratia nec uirtus mentis, ergo uidetur quod in sacramentis nulla sit virtus, gratiae causatiua.

¶ 3 Præter. Si talis virtus est in sacramentis, non causatur in eis, nisi per creationem a Deo: sed inconueniens uidetur, quod tam nobilis creatura, statim esse desinat sacramento perfecto, ergo uidetur, quod nulla virtus sit in sacramentis ad gratiam causandam.

¶ 4 Præter. Idem non potest esse in diuersis: sed ad sacramenta concurrunt diuersa, scilicet, uerba, & res: unius autem sacramenti, non potest esse nisi uirtus una, ergo uidetur quod in sacramentis nulla sit uirtus.

SED CONTRA est, quod Augustinus dicit super Ioan. Unde tanta uis aquae, ut corpus tangat, & cor abluat: Et Beda dicit, quod Dominus tactu suo mundissime carnis uim regeneratiuam contulit aquis.

re in hoc, quod sacramenta ordinantur a Deo ad effectum spirituale. Et confirmatur hic sensus ex eo, quod secundum Auctorem sacramentum baptismi uirtutem hanc inchoatiue accipit in sui institutione, scilicet quando Christus est baptizatus: tunc enim aqua sanctificata est, accipiendo inchoatiue uim regeneratiuam, sed consistat nihil tunc aquam accepisse, nisi habitatem ut sit materia baptismi: factum est enim tunc, ut non oleum, non uinum &c. sed aqua idonea esset ad regenerandum. Et si his adiungas, quod uis quaelibet eiusdem rationis est in sui inchoatione, & perfectione, opinaberis quod uis regeneratiua, quae in aqua inchoatiue posita, conuenit est

Aug. tra. 8. in Ioan. post mediū rom. 9. In ho. Euā. quod cantur in oī. epiph. id habetur. in ho. militario totius anni inuenies.

Infra v. articulo 4. dicitur quod virtus principalis habet completum, & permanentem esse in natura, virtus autem instrumentalis incompletum, & transiens, ergo virtus haec proportionatur instrumento. Et probatur hoc ultimum, quia motus, est actus imperfectus ab agente in patientem.

Adverte hic, maximam hoc in loco difficultatem inueniri: eo quod uno sensu intellecta communiter videntur, tam a teo quibus, quam ab aduersarijs uerba Auctoris, cum tamen dupliciter possint intelligi. Primo, ut sit sensus, quod in sacramentis non sit aliqua virtus superaddita, non solum propriae operationis sensibilis elementi, sed etiam superaddita motui, quo mouetur a principali agente, & haec virtus est quaedam qualitas habens esse fluens per modum motus, & est ipsius instrumentalis: sicut virtus instrumentalis est virtus spiritualis: sed in corpore non est virtus spiritualis, neque ita quod sit propria ei (quia virtus fluit ab essentia rei, & ita non potest eam transcendere) neque ita quod recipiat eam ab alio, quia quod recipitur ab aliquo, est in eo per modum recipientis, ergo in sacramentis non potest esse aliqua virtus gratiae causatiua.

Adverte hic, maximam hoc in loco difficultatem inueniri: eo quod uno sensu intellecta communiter videntur, tam a teo quibus, quam ab aduersarijs uerba Auctoris, cum tamen dupliciter possint intelligi. Primo, ut sit sensus, quod in sacramentis non sit aliqua virtus superaddita, non solum propriae operationis sensibilis elementi, sed etiam superaddita motui, quo mouetur a principali agente, & haec virtus est quaedam qualitas habens esse fluens per modum motus, & est ipsius instrumentalis: sicut virtus instrumentalis est virtus spiritualis: sed in corpore non est virtus spiritualis, neque ita quod sit propria ei (quia virtus fluit ab essentia rei, & ita non potest eam transcendere) neque ita quod recipiat eam ab alio, quia quod recipitur ab aliquo, est in eo per modum recipientis, ergo in sacramentis non potest esse aliqua virtus gratiae causatiua.